

Білет №1. Пытанне №1

Старажытныя людзі на тэрыторыі Беларусі: засяленне тэрыторыі, заняткі, асноўныя вынаходніцтвы і адкрыцці, рэлігійныя вераванні

1.Перыядызацыя старажытнай гісторыі

Сучасныя даследаванні паказваюць, што прарадзімай сучаснага чалавека з'яўляецца Афрыка. Менавіта там, прыкладна 2,5 млн. гадоў назад з'явіліся продкі сучаснага чалавека. Гісторыя першабытнага грамадства дзеліцца на тры перыяды, назвы якіх звязаны з матэрыялам, які служыў для вырабу прылад працы:

§ **каменны век**(2,5 млн гадоў таму назад - канец 3-га тысячагоддзя да н. э.)

§ **бронзавы век**(пачатак 2-га тысячагоддзя да н. э. - канец VIII ст. да н. э.)

§ **жалезны век**(VII ст. да н. э. - канец V ст. н. э.)

Археалагі дзеляць каменны век на тры перыяды: палеаліт, мезаліт і неаліт. Палеаліт дзеліцца таксама на тры перыяды: ніжні, або ранні палеаліт (2,5 млн - 100 тыс. гадоў таму назад); сярэдні палеаліт, ці эпоха муст'е (100 - 35 тыс. гадоў таму назад); верхні ці позні палеаліт (35 - 10 тыс. гадоў назад).

2. Каменны век

Тэрыторыя Беларусі доўгі час не падвяргалася засяленню, бо перыядычнае пахаладанне прыводзіла да наступлення ледніка. Апошняе буйное абледзяненне адбылося прыкладна 95-10 тыс. гадоў таму. Толькі ў перыяд калі ледавік адыходзіў на поўнач - продкі сучаснага чалавека маглі пранікаць углыб Еўропы, у т.л. і на тэрыторыю Беларусі. Прыкладна 40-35 тыс. гадоў таму ў Еўропе з'явіцца чалавек сучаснага тыпу - краманьёнец.

На тэрыторыі Беларусі будуць знойдзены стаянкі краманьёнцаў. Самая старажытная стаянка (24 тыс. гадоў да н.э.) знаходзіцца ў вёскі Юравічы (Гомельская вобласць). Другая стаянка адкрыта каля вёскі Бердыж (21 тыс. гадоў да н.э.). На месцы стаянак знойдзена жыллё старажытнага чалавека. Асноўным заняткам краманьёнцаў з'яўлялася паляванне і збіральніцтва. Палявалі на мамантаў, мядзведзяў і аленьяў. Збіралі грыбы, ягады, клубні і карані. Самымі распаўсюджанымі прыладамі былі востраканечнікі і скрабкі. Старажытныя людзі, карысталіся таксама прыладамі працы з дрэва і косці. У якасці дадатковых заняткаў маглі выступаць бортніцтва і рыбалоўства. Від гаспадаркі, пры якім людзі атрымлівалі ўсё неабходнае ад прыроды, атрымаў назву - прысвойваючая гаспадарка.

Прыкладна 11-8 тыс. гадоў да н.э. э. ледавік пачаў канчаткова адыходзіць з тэрыторыі Беларусі. Жывёльны і раслінны свет стаў больш разнастайным. У познеледніковы перыяд па далінах рэк пачалося рассяленне плямёнаў паляўнічых, збіральнікаў і рыбалоўяў. Пачаўся працэс пераходу да

аселага ладу жыцця. Удасканаліліся прылады працы. Былі вынайздзены лук і стрэлы, якія дазволілі больш лепшыя паляванне. У канцы каменнага веку ўдасканаліліся спосабы апрацоўкі каменя, з'явіліся новыя прылады працы: каменныя сякеры, зерняцёркі. Больш за 4 тысячы гадоў таму людзі на тэрыторыі Беларусі пачалі вырабляць гліняны посуд, з'явілася ткацтва. На дадзеным этапе людзі жылі радавой абшчынай - супольнасць блізкіх сваякоў, якія вялі агульную гаспадарку, сумесна валодалі зямлёй, прыладамі працы, прадуктамі працы і мелі роўныя правы.

3. Бронзавы век

Прыкладна 3-1,5 тыс. гадоў да н. э. на тэрыторыі Усходняй і Цэнтральнай Еўропы рассяліліся плямёны індаеўрапейцаў. Індаеўрапейцы прынеслі з сабой вытворчыя віды гаспадаркі - жывёлагадоўлю і земляробства, а таксама бронзавыя і медныя вырабы. Бронзавы век на тэрыторыі Беларусі ахоплівае 2 тысячагоддзе - VII ст. да н.э. э. Бронза ўяўляе сабой сплаў волава і медзі. На тэрыторыі Беларусі залежаў волавая і медзі не было, таму сыравіна і прадукцыя з бронзы паступалі з Прыкарпацця і з Каўказа, што сведчыць аб развіцці гандлю. Пры гэтым дастаткова папулярным заставаліся і прылады працы з каменя, у асноўным з крэмнію, які здабываўся шахтавым спосабам на тэрыторыі Беларусі. Вядомыя Краснасельскія шахты, дзе старажытныя людзі масава здабывалі крэмень, і якія з'яўляюцца ўнікальным гістарычным аб'ектам у рамках усёй Еўропы.

Менавіта ў гэты перыяд на тэрыторыю Беларусі пачнуць пранікаць плямёны балтаў. Балты дасягнулі высокага ўзроўню развіцця рамяства. Асабліва высокага ўзроўню дасягнуў выраб упрыгожванняў з бурштыну. Праз тэрыторыю Беларусі праходзіў "бурштынавы шлях", які звязваў Прыбалтыку і Міжземнамор'е. Балты на тэрыторыі Беларусі жылі ў адкрытых неўмацаваных селішчах і ўмацаваных гарадзішчах. Балты былі добрымі земляробамі і жывёлаводамі.

4. Жалезны век

У VII ст. да н. э. быў адкрыты спосаб выплаўлення жалеза з балотнай руды ў спецыяльных печах - домніцах, што будзе азначаць наступ жалезнага веку. Руда пры тэмпературы 1200 градусаў ператваралася ў порыстую масу жалеза - крыцу. У раннім жалезным веку ва ўмовах сталай вонкавай небяспекі людзі сталі будаваць умацаваныя селішчы - гарадзішчы. Яны знаходзіліся на ўзвышшах, умацоўваліся землянымі валамі. У гарадзішчах жылі людзі, прыналежаўшы да аднаго роду. У бронзавым і жалезным вяках на тэрыторыі Беларусі склаліся тры асноўныя віды земляробства: матыжнае (зямля апрацоўвалася пры дапамозе матыгі), падсечна-агнявое, або ляднае (дрэвы высакаліся і спальваліся, у зямлю, угноеную попелам, сеялі насенне і баранавалі бараной-сукаваткай), пашэннае (зямлю аралі драўляным ралам).

У жалезным веку таксама адбываецца працэс маёмаснага расслаення. Калектыўная ўласнасць паступова ператвараецца ў прыватную. З'яўляюцца бедныя і багатыя людзі, а таксама правадыры, якія кіруюць жыццём племя. Паступова радавая абшчына распадаецца і ператвараецца ў суседскую абшчыну. Суседская абшчына ўяўляла з сябе аб'яднанне людзей не толькі па крэўным, але і па суседскім прынцыпе. У канцы жалезнага веку на тэрыторыю Беларусі пачнуць пранікаць плямёны славян, якія валодалі яшчэ больш складанай сацыяльнай структурай і развітымі спосабамі вядзення гаспадаркі.

5. Рэлігійныя ўяўленні

Узнікненне рэлігійных поглядаў у старажытных людзей звязана з немагчымасцю растлумачыць шэраг прыродных з'яў. Першымі формамі рэлігійных поглядаў сталі татэмізм (вера ў існаванне асаблівага роду містычнай сувязі паміж якой-небудзь групай людзей і пэўным відам жывёл або раслін), анімізм (вера ў існаванне фантастычных істот - духаў, якіх прадстаўлялі ў выглядзе лесавікоў, вадзяных, русалак, духаў) , фетышызм (надзяленне звышнатуральнымі ўласцівасцямі неадушаўлёных прадметаў). Існавала і магія. Магія ўяўляе сабой веру ў здольнасць чалавека з дапамогай асаблівых дзеянняў (чарадзейства) уздзейнічаць на прыроду і людзей. Старажытныя людзі ўшаноўвалі агню, сонцу, камяням і змеям. Існавалі і пахавальныя абрады, якія былі звязаны з верай у замагільнае жыццё. У магілы змяшчалі посуд, упрыгожванні, зброю, прылады працы. Часткай пахавальнага абраду быў звычай насыпаць над магілай земляны насып - курган. Узніклі і першыя формы мастацтва. Першымі помнікамі мастацтва сталі элементы арнаменту, розныя камені, статуэткі з косці і гліны, падвескі, фібулы і інш.